

Fotoğraf 1 Camikebir Camii, (Aşağı Camii), Mihalicçık/Eskişehir

YUNANIN YAKIP YIKTIĞI, ATATÜRK'ÜN YAPTIRDIĞI CAMİ

(Dr. Burhanettin Şenli)

Yaşadığımız bu sıkıntılı dönemde fark yaratmak maksadıyla eski araştırmalarımın birisini paylaşmaya karar verdim. Günümüzde Atatürk'e din üzerinden belgesiz, aslı olmayan iddialarla saldırmak inanılmaz boyutlara ulaştı. Bu asılsız iddialara karşı, belgelere ve araştırmalara dayanan bir cevap vermek zorunluluk halini aldı. Paylaşacağım araştırmayı rahmetli Şener Yılmaz ve Ahmet Atuk ağabeylerimizle birlikte yapmıştık. Atatürk'ün yaptırdığı cami belgeleriyle anlatıldığı için 2005 yılında Cumhuriyet yanlısı görünen hiçbir ulusal medya kuruluşunda çalışmamızı maalesef yayınlamadık.

Kurtuluş Savaşı'nın zorluklarını en çok çeken illerden birisi de Eskişehir olmuştur. Ankara'yı alarak daha da ileri gidip Anadolu'nun tamamını ele geçirme hülyasına kapılan Yunan ordusu Sakarya Savaşı'nda hiç ummadıkları bir yenilgiye uğramış, perişan olmuştur. Kahraman Türk Ordusu'na yenildikten sonra palas pandıras, perişan bir şekilde geri çekilmiştir. Perişanlıkları o dereceye varmıştı ki esir alınan Yunan askerlerinin ceplerinden çıkan ve atların yem torbalarından yürütülmüş arpa ve samanlar Türk askerlerinin şaşırmasına neden olmuştu.

Sakarya Meydan Savaşı'nda Yunan ordusunun ağırlıklarıyla yerleştiği ilçelerden birisi de Mihalicçık olmuştu. Yenilerek geri çekilen sözde medeni Yunan ordusu savaşta yapamadığı kahramanlığı(!) sivil halka göstermiş, önüne gelen herkesi katletmişti. Bununla da yetinmemiş artık umudu kalmadığı için her şeyi yakıp yıkmıştı. Yangından geriye sağlam olarak Yunan karargâh binası ile bir de cami minaresi kalmıştı.

Her şey, Şener Yılmaz'ın Prof. Dr. Yurdakul Yurdakul'un Nisan 2005'te Truva Yayınları tarafından yayınlanan *"Atatürk'ten Hiç Yayınlanmamış Anılar"* adlı kitabını okumasıyla başladı.

Kitaptaki anılar gerçekten de daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış anılardı. Ta Erzurum Kongresi'nden itibaren Atatürk'ün yanında bulunmuş, hizmetini yapmış Ali Çavuş -sonradan soyadı da Atatürk tarafından verilen Ali Metin- Eskişehir'le ilgili bir anıyı anlatıyordu: 1930 yılında, Mihaliççıklı asker arkadaşları Ankara'ya kendisini ziyarete gelirler. Mihaliççik'ta harap bir camiden bahsedip yapımı için Atatürk'ten yardım alıp alamayacaklarını sorarlar. Ali Metin, birkaç gün sonra Yaver Muzaffer Kılıç'la birlikte konuyu Atatürk'e iletir. Onun anlatımıyla, ***"Atatürk, Kurtuluş Savaşı'ndan Eskişehir ve yöresinin durumunu çok iyi bildiği için, hemen Mihaliççik'a cebinden beş bin lira para gönderir."*** ve bu parayla cami yapılır.

İpucu bu kadar. Ali Metin kimdir? Atatürk'ün yaptırdığı cami hangisidir? Hiçbir bilgi ve işaret yok.

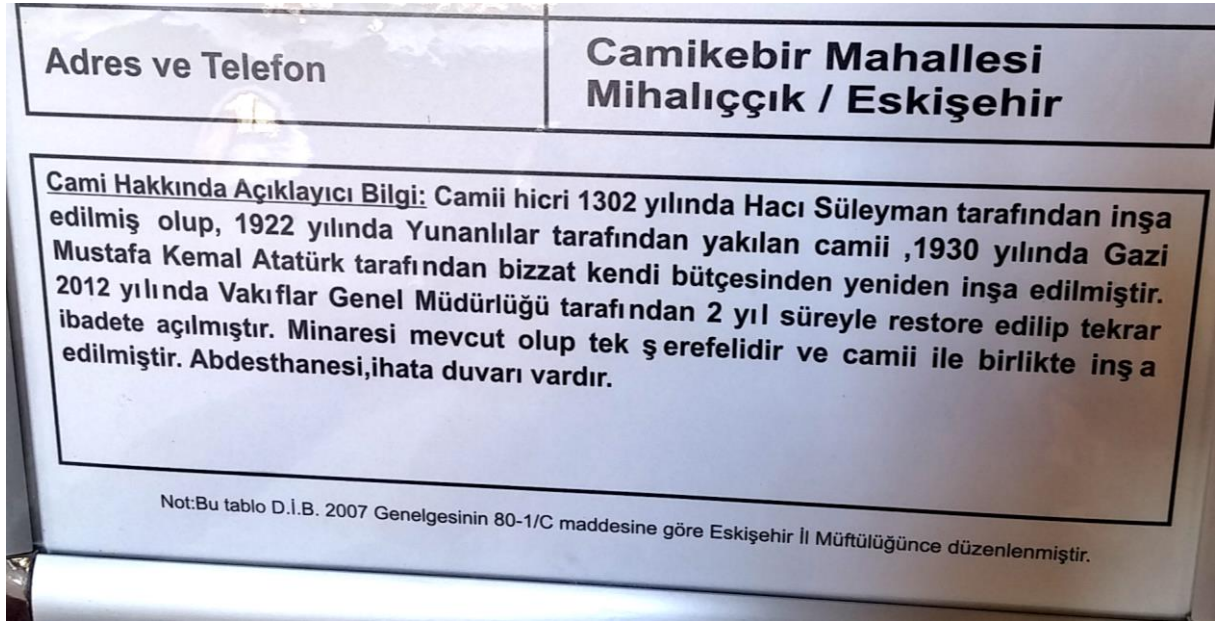
Lakin olay Eskişehir için çok önemlidir. Olayın tarihe düşülmesi, aydınlığa çıkarılması gerekiyordu. Gerçekler Atatürk ve silah arkadaşlarına dil uzatan yobaz, örümcek kafalı, cahil gürüha da vurulacak bir şamar olacaktı!..

Gazeteci Şener Yılmaz ne yapabiliirdi? Tek başına çözebilmesi mümkün görünmüyordu. Araştırmacı üç yazar, Şener Yılmaz, Ahmet Atuk ve Burhanettin Şenli bir araya geldiler. Ekibimiz tamamlanmıştı. Üç koldan çok yoğun bir çalışmaya girdik. Araştırma sürecinde Sayın Ahmet Haşim Yurdakul gibi, Çalıcı Köyü'nden "Çavuş Dede" lakaplı Mehmet Ali Tuncer gibi canlı tarihlere de ulaşmak, onlardan da yararlanmak fırsatı oldu.

Bize caminin hangisi olduğunu ilk söyleyen Ahmet Haşim Yurdakul oldu. Kendisi 96-97 yaşlarında. (Araştırmayı yaptığımız yıllardaki yaşı.) Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde öğretmenlik yapmış, sonradan *müstantik* (sorgu hâkimi) ve noterlik görevlerinde bulunmuş bir kimsedir. Hiç tereddüt etmeden, "Mihaliççik'taki Aşağı Camii" (Camikebir)*, *Büyük Cami, Ulu Cami*) dedi. Bu caminin Atatürk'ün gönderdiği para ile yapıldığını gayet net biliyordu. (**Cami-i Kebir: Büyük Cami, Ulu Cami, bulunduğu yerin -o zaman için- en büyük camisi.*)

Hiçbir zaman tek kaynaktan gelen bilgiyle yetinmedik. Her bilgiyi muhtelif kişilerden ve tarihi kaynaklardan doğrulamaya, belgelere bağlamaya çalıştık. Bunu da başardık. Sayın Müftümüzün dediği gibi "kulaktan kulağa dolaşan bir bilgi" olmadığını da ispatladık. Tarihi bir camiye ortaya çıkarak ona da yardımcı olmuş olduk.

Cami, Mihaliççik'ın Camikebir Mahallesi'ndeki, tanınan ismiyle "Aşağı Camii" (Camiikebir) idi. Bilgi artık kesin idi, belgelerle ve kaynaklarla ispatlanmıştı.

Fotoğraf 2 Cami Girişindeki Açıklayıcı Bilgi Notu (Eskişehir İl Müftülüğünce düzenlenmiştir.) (Fotoğraflayan Alican Türk)

Fotoğraf 3 Camikebir Camii (İç mekândan görünüm.) (Fotoğraflayan Alican Türk)

Atatürk, bu camiyi neden ve nasıl yaptırmıştı?

Tarihi kaynaklara göre cami, 1302 (m.1886) yılında Sivrihisarlı Hacı Süleyman tarafından yaptırılıyor. Mihaliççik o tarihlerde Sivrihisar'a bağlı. Yunan işgalinde, Yunan askerleri Mihaliççik'i yakıp yıkıyor. Bu arada cami de harap ediliyor, kullanılmaz hale geliyor. Bir tek Yunan askerinin karargâh olarak kullandığı bina ayakta kalıyor.

Mihaliççikliler fakir, maddi güçleri camiyi yeniden yaptırmaya uygun değil. Onun için Atatürk'ten yardım istiyorlar. Hemşehrileri Ali Metin aracılık ediyor. Atatürk de durumu ve şartları çok iyi bildiğinden cami yapımı için cebinden para gönderiyor ve 1930'da cami yeniden yapılarak hizmete giriyor.

Bu yönüyle Mihaliççik Aşağı Camii (Camiikebir), çok önemli ve tarihi bir değer taşıyor. Hatta Atatürk'ün hutbe okuduğu Balıkesir'deki "Zağnos Paşa Camii" kadar önemli.

Atatürk'ün manevi kızı Prof. Afet İnan'ın da Mihaliççik'a özel ilgisi ve sempatisi var. Babası Mihaliççik'ta memuriyet yapmış. Bunun sonucu olarak Mihaliççik'a "Annemin Kütüphanesi" adı altında kütüphane yaptırıyor. Kütüphanenin temel atma töreninde Afet İnan da caminin Atatürk tarafından yaptırıldığından bahsediyor. Bunun canlı tanıklarından birisi de Salih Zeki Lisesi'nin müdür yardımcısı Vedat Uluğbağ'dır.

Böylece Mihaliççik Aşağı Camii (Camiikebir) "Atatürk'ün yaptırdığı cami" olarak tescil edilmiş olup Sakarya Gazetesi'nde -gazetenin de tarihine yakışır bir biçimde- yayınlanmıştır.

Gelelim Ali Metin'e. Kendisine "Metin" soyadı Atatürk tarafından verilmiştir. Tam adı, Ali Rıza Metin. Genelde "Ali Çavuş" diye anılıyor. 1897 yılında Eskişehir Çukurören Köyü'nde doğmuştur. Kökü Malatya'dır. 1877-78 yıllarındaki Osmanlı-Rus savaşı sırasında Malatya'daki Hacı İsmail ve aile efradı (bireyleri) Eskişehir'e göçmüşler. Çukurören Köyü'ne yerleşmişler. Sonra da Mihaliççik'a geçmişler. Ali Metin, babasının isminin "Hacı İsmail" olması nedeniyle memleketinde "Hacıların Ali" diye anılmış.

Birinci Dünya Savaşı'nın en hızlı olduğu dönemde, 1915 yılında daha 18 yaşındayken askere alınmış. Sivas'ta bulunan 3. Ordu'da sıhhiye eri olarak göreve başlamış. Okuma yazması iyi olduğu için, "Küçük Zabıt Mektebi"ne vermişler. Üç ay kurs gördükten sonra onbaşı olmuş. Bir gün Enver Paşa orduyu denetlemeye gelmiş. Ali Metin dikkatini çekmiş ve onu kendi maiyetine (emri altına, hizmetine) almış. Enver Paşayla birlikte İstanbul'a gelen Ali Metin savaşın yenilgimizle sonuçlanmasının ardından Enver Paşa'nın idama mahkûm edilmesi üzerine çok zor durumda kalır. Bir yolunu bularak Anadolu'ya kaçar ve Kazım Karabekir'in başında bulunduğu 15. Kolordu Komutanlığı'nda görev yapmaya başlar.

Ali Metin Kazım Karabekir Paşa'nın da takdirini kazanır. Beş yıldır askeredir. Atatürk'ün Erzurum'a gelmesi üzerine Kazım Karabekir Paşa güvendiği bir asker olan Ali Metin'i 3 Temmuz 1919 günü Atatürk'ün emrine ve hizmetine verir. O günden sonra Atatürk'ün de en güvendiği biri olarak hep onun yanında ve yakınında bulunur.

Ali Metin bu yakınlığı hiçbir zaman suistimal etmez, çıkarları için kullanmaz. Öldüğünde hala kiralık bir evde oturmaktadır. *"İsteseydim bir selamla Ankara'nın yarısına sahip olabilirdim. Lakin*

bana mütevazî emekli maaşım ve İstiklal Madalyam yeter.” diyecek kadar da asildir. Şimdikilerin kulakları çınlasın!

Bir oğlu, iki kızı olmuştur. Oğlu Özkan Metin’dir. Eskişehir’de iki yakın akrabasına eriştik. İlhami Karaoğlu ve Yüksel Kemre. İkisine de verdikleri bilgiler için teşekkür ediyorum.

Yüksel Kerme’nin anlattığına göre, oğlu Özkan çocuğu olduğunda ismini “Ali” koyacağını söylüyor. Ali Metin itiraz ediyor ve vasiyet ediyor: *“Kızın olursa Zübeyde, oğlun olursa Mustafa, ikinci oğlun olursa Kemal koyarsın.”* diyor. Bu kadar Atatürk sevgisi ile dolu.

Nitekim düşündüğü gerçekleşiyor; bir kız, iki erkek torunu dünyaya geliyor ve isimleri de onun istediği gibi veriliyor. Sayın Yüksel Kemre torunlarının halen Ankara’da yaşadığını da söyledi.

Yakın akrabaları İlhami Karaoğlu ve Yüksel Kemre, Ali Metin’in ölümünü bilenlerden. Onu tanıma şerefine erişmişler. Onların anlattıklarına göre, Ali Metin 1972 yılında memleketini (Mihalıççık’ı) ve akrabalarını ziyarete gelir. Her gün bir yakınının evinde toplanırlar. Sohbet esnasında *“Buraya baba topraklarına geldim. Burada da ölmek istiyorum.”* der. Bunu dedikten dört gün sonra Mihalıççık’ta vefat eder. (1972)

Defin hazırlıkları Mihalıççık’ta yapılmakta iken bir askeri birlik gelir, cenazeyi alır ve Ankara’ya götürür.

Kemre, *“Aşağı Cami’nin yapılmasına vesile olduğu gibi, kendi mütevazî birikimleriyle Çukurören Köyü’ndeki camiye de o yaptırmıştır.”* diyor.

Yunan ordusu yaptığı her türlü kötülüğün yanında camilerimizi yıkmış, yakmış, kirletmiş ve tahrip etmiştir. Yunan işgal güçleri Eskişehir’i işgal ettikten sonra ezan okunmasına da izin vermemiş, camilerimiz ölüm sessizliğine bürünmüştür.

Ulu önderimiz Atatürk sadece bu camiye yeniden yaptırmakla kalmamış, Japonya’nın başkenti Tokyo’daki camiye de kendi kazancından yaptırmış, Fransa’nın başkenti Paris’te yapılan camiye de önemli katkıda bulunmuştur. Ayrıca Kurtuluş Savaşı sonrasında yüzlerce caminin yapılmasını ve onarılmasını da sağlamıştır. Bu camiler geniş bir araştırma konusudur ve ayrıntılı yazılması gereklidir.

Hal böyleyken kanlarındaki özün nereden geldiği belli olmayan bazı kesimlerin tüyler ürperten şu sözleri, *“Keşke Yunan galip gelseydi.”* demeleri, diyebilmeleri nasıl izah edilebilir. Atamızın dediği gibi: *...gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet... ** (*Gaflet: aymazlık, çevresinde olup bitenin farkına varamama; Dalalet: sapkınlık, doğru yoldan ayrılma, Hıyanet: hainlik)